

BEELDTAAL: NON VERBALE KRACHT

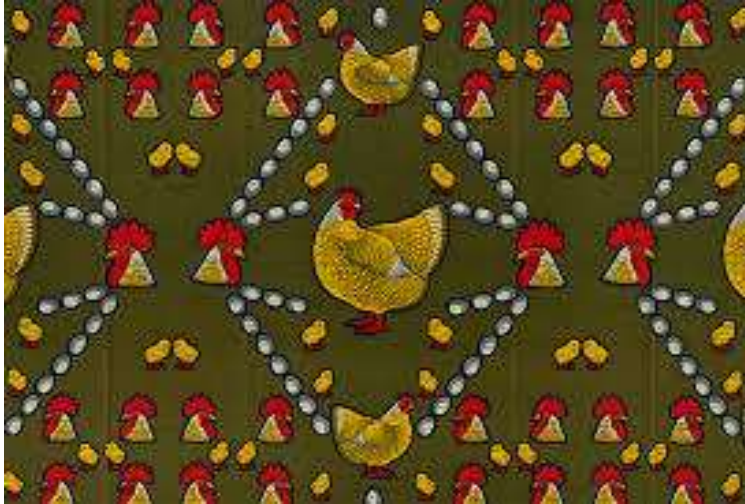
Harrie Leyten

Het thema macht staat centraal. Een aspect verdient onze aandacht omdat het zo karakteristiek is voor Afrika. Het is de kunst van het spreken. Overal in Afrika leeft het besef dat mensen elkaar met respect dienen te behandelen. Respectvol communiceren is daar een belangrijk onderdeel van. Het houdt in, dat je niet alles mag zeggen, wat in je opkomt. Wat ik wil zeggen, kan een ander kwetsen. Ieder woord dat ik uit, kan een ander pijn doen, ook als ik het niet zo bedoel. De Bamana van Mali hebben een lied voor de jongens in het initiatiekamp: 'Houd je mond stijfdicht; je mond is de vijand!' Om toch in staat te zijn iemand anders een verwijt te maken, zoekt men naar een alternatieve manier van communiceren. Hieruit is de grote nadruk ontstaan op het gebruik van spreekwoorden. Een spreekwoord lijkt een algemeen geldende wijsheid te bevatten, die voor iedereen begrijpelijk is. Maar er kan een diepere betekenis in verpakt zijn, waarnaar de aangesprokene slechts gissen kan. Zal deze beseffen, dat er een persoonlijk verwijt schuilt in het gebruikte spreekwoord? Maar als een spreekwoord voor mij bedoeld is, maar ik snap de boodschap niet, mag ik niet vragen naar de bedoelde betekenis. Dan zou de spreker alsnog kwetsende woorden moeten uiten en het is juist de bedoeling dat niet te doen.

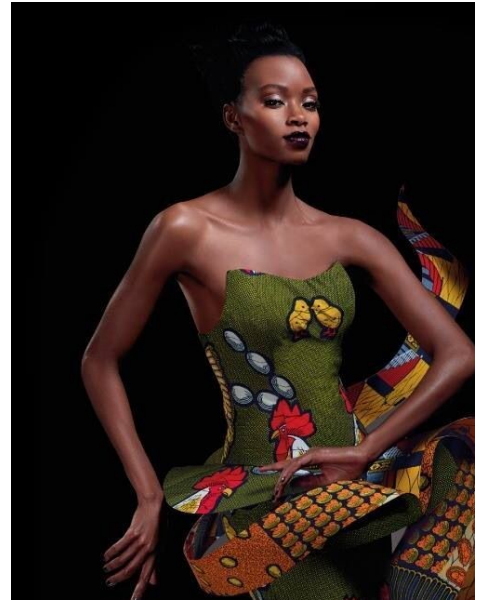
Bij de Fiote van Cabinda (Noord Angola) eten volwassen mannen samen de maaltijd die door ieders vrouw is bereid. De vrouwen eten apart. Wanneer een vrouw een grief heeft tegen haar man, zal zij die niet uitspreken, maar een dekseltje op zijn etenspotje leggen waarop in hoogrelief 'iets' is uitgebeeld. De mannen aan de dis zullen gissen naar de betekenis. En de echtgenoot? Begrijpt hij de boodschap? Moet hij ook gissen? Het is hem wel duidelijk, dat er iets schort aan zijn relatie, waarop hij hier bij zijn vrienden aangesproken wordt.

Er is een lange traditie in Ghana om op vrachtwagens voor personenvervoer een spreuk te schilderen, die op het eerste gezicht van de passagiers een algemeen geldende wijsheid is, maar niettemin een diepere betekenis heeft. Die spreuk kan bijvoorbeeld een verborgen kritiek zijn op het machtsmisbruik van de president, maar als een politieagent de chauffeur daarop aanspreekt, kan deze zich verschuilen achter de eerste, voor iedereen geldende betekenis. De spreuk op de vrachtwagen bestaat uit woorden (in het Engels of het Twi, de meest gesproken Ghanese taal), maar zij zijn vaak zo moeilijk te doorgronden, dat de spreuk eerder een 'beeld' lijkt te zijn met vele betekenissen. Er is dan sprake van beeldtaal.

Beeldtaal is nauw verbonden met de kleurrijke omslagdoeken voor vrouwen, die onder andere door Vlisco in Helmond gemaakt worden voor de markt in West Afrika. Sommige dessins zijn herkenbare taferelen of motieven, waaraan een extra betekenis wordt toegekend door de vrouwen die deze doeken dragen. Wie steun wil betuigen aan haar president of de paus, draagt een omslagdoek met diens afbeelding. Wie een boodschap heeft voor haar echtgenoot (die zij verdenkt van vreemd gaan), kiest een omslagdoek met een toepasselijke betekenis.

La Famille patroon Visco, Helmond

Hier wordt ingegaan op de macht van het onuitgesproken woord, op de non verbale kracht van beeldtaal.

GEBRUIKTE LITERATUUR:

- Koert, Robin van (2008) *Dutch Wax - van Helmond naar West Afrika*. Stichting Afrikaanse Dutch Wax.
- Kyei, Kojo Gynaye en Hannah Schreckenbach (1976) *No Time To Die*. Accra. Catholic Press
- Vissers, Jan (1985) *Spreekwoorden in Beeld*. Afrika Museum. Berg en Dal